esirinnas. Üliõpilasist on ligi 25% pärit Tartumaalt; suhteliselt rahvastiku arvule annab ainult Viljandimaa — teine jõukam Eesti maakond — enam üliõpilasi kui Tartu (vt. tabel).

Üksikute maakondade üliõpilaste arvu vahekord (1922. a.):

	Iga 1000 el. peale üliõp.		Iga 1000 el. peale üliõp.
1. Viljandi . . .	5.3	7. Viru . . .	2.0
2. Tartu	4.2	8. Valga . . .	1.2
3. Harju	2.3	9. Saare . . .	1.1
4. Järva	2.3	10. Lääne . . .	1.0
5. Võru	2.2	11. Petseri . .	0.2
6. Pärnu	2.1		

Keskhariduse poolest asub Tartumaa ebasoodsamais tingimusis. Kõik keskkoolid, peale ühe Otepääs, on koondatud Tartu linna. Selle tõttu muutuvad nad, vaatamata linna keskuslise asendi peale, vaesemaile rahvakihtidele maal ja maakonna kaugemate osade elanikele üldse raskesti või koguni kättesaadamatuiks. Hõre teestik ja raudteeühenduse puudumine linnal maakonna kirde- ja kaguosadega vähendab seda juurdepäästavust veel tunduvalt. Sellepärast on keskkooli-õpilaste arv suhteliselt (33.4 inim. 1000 el. kohta) vähem kui mõnes teises Eesti maakonnas (Harjumaal), iseäranis kui veel seda silmas pidada, et Tartu keskkooles (näit. õp. seminaris, Treffneri gümn. jne.) rohkesti õpilasi õpib ka teisist, eriti Lõuna-Eesti maakonnist. Nii väheneb Tartumaalt olevate õpilaste arv veel enam. Meil puuduvad arvulised andmed keskkoolis õppijate vanemate varanduslise seisu kohta, kuid kui meeles pidada suurt Tartumaalt pärit olevate üliõpilaste %:i ja neid ainelisi kulusid, mis seotud ülikoolis õppimisega, siis peame küll järeldama, et keskkool on vähem jõukamaile rahvakihtidele Tartumaal raskesti kättesaadav.

Algkoole on Tartumaal 195; keskmiselt tuleks üks algkool 30 km² kohta, ehk teiste sõnadega: kooli raadius on umb. 3 km: it. Suurim osa koole on muudetud juba 4-klassilisiks, kuid väga tunduv osa neist (umbes 34% maa algk.) töötab veel kahe või kolme esimese õppeaastaga. Kõrgemaid algkoole on kõigest ligi 15%. Maa algkoolid töötavad tavaliselt väga ebapedagoogilisis tingimusis. Majad on vanad, klassiruumid ebakohased, kitsad ja madalad, õhu- ja valgusevaesed ning ebahügieenilised. Üksikud koolid, mis mahutatud end. mõisate härrastemajusse, ei saa siiski rahuldatud olla nende ruumidega, mis ehitatud hoopis teisiks otstarbeiks. Õpetamises on ainult õige tühine % koolidest varustatud tarviliste õppetarvetega, enamikul puuduvad või on koguni viletsad igasugused õppetarbed, kollektsioonid ja raamatukogud õpilasile ja õpetajaile. Väga tähtis osa koolest, ja nimelt 2- ja 3-kl., töötavad koguni veel ühe õpetaja juhatusel. Keskmiselt tuleb maal ühele õpetajale küll 1.6 kl. või 32 õpilast, kuid see asjaolu, et on olemas hulk väikesi koole alla 40 õpilasega, kus tuleb töötada ühel õpetajal 2—3 kl. korraga, teeb raskusi õpetamises ja